

MAGYAR SZAKEMBEREK RÉSZVÉTELE AZ INSTITUT INTERNATIONAL DE BIBLIOGRAPHIE MUNKÁJÁBAN

Remete László

Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár

A brüsszeli Institut International de Bibliographie /IIB/, a mai Pédération Internationale de Documentation /FID/ elődjének archívumában, valamint a budapesti Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár régi irattárában tömegesen maradtak adatok és dokumentumok magyar szakembereknek – főként MANDELLO Gyula /1868-1919/ közgazdász, egyetemi tanárnak és SZABÓ Ervinnek /1877-1918/, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár első igazgatójának – Paul OLET-vel, az IIB egyik nagynevű alapítójával való személyes kapcsolatáról és a decimális osztályozás világméretű elterjesztése és tökéletesítése terén kifejtett, nemzetközi viszonylatban is jelentős tevékenységéről /1./.

Az első fontos adalékot 1897-ben az IIB második brüsszeli kongresszusáról hazatért magyar küldött, ESZTEGAR László rögzítette. Megírta, hogy OLET a kongresszus idején közölte vele: még az Institut alapítását megelőzően kerestek olyan osztályozási rendszert, amelyet nemzetközi használatra ajánlhatnak és éppen akkoriban találkozott Ostendeben az USA-ból hazatérő magyar barátjával, MANDELLO Gyulával, aki az Európában addig ismeretlen DEWEY-féle tizedes rendszerre hívta fel figyelmét. Ennek az útmutatásnak a nyomán indult világhódító útjára a decimális osztályozás /2./.

OLET információját utóbb maga MANDELLO is megerősítette, kiegészítve azzal, hogy e találkozásuk időpontja 1893 volt /3./.

A tényt ismertette SZABÓ Ervin is a brüsszeli IIB megbízásából szerkesztett nagy könyvészeti kiadványának 1903-as megjelenésű francia nyelvű előszavában is, és e kötet kiadói kollégiumában OLET nevét is megtaláljuk /4./.

/1/ A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár régi irattárában 67 ide vonatkozó aktát találgunk. E cikk megírása közben érkezett Marc SPEILER brüsszeli történész levele, aki kutatott az IIB Brüsszelben fennmaradt archívumában és kétoldalas listán sorolta fel a SZABÓ Ervin – OLET levelezés archívumi számait. Jelezte továbbá, hogy MANDELLO anyagnak is nyomára bukkant, de a kutatása, a kópiák eljuttatása még hosszabb időt vesz igénybe.

/2/ Magyar Könyvszemle 1897. p.267.

/3/ Bibliographia Econoica universalis p. IV.

/4/ Közgazdasági Szemle 1903. I. köt. p.156.

MANDELLO és OTLET kultúrhistoriai nevezetességű 1893-as találkozását idézte újabban egy tanulmányában BALÁZS Sándor /5./, valamint e sorok írója is egyik monográfiájában és egy népszerű dolgozatában /6./.

MANDELLO az elkövetkező években is fenntartotta kapcsolatát Brüsszellel, neve szerepel az IBB évenként kiadott Annuaire-jében a tagok felsorolásánál, az 1902-es évfolyamban például azzal a megjegyzéssel, hogy "egy szociológiai cédulakatalógus van a birtokában". /Rajta kívül még két magyar, KÁROLY Móric kecskeméti jogtanácsos és NEMETHY Lajos, az egyik püspöki könyvtár kezelője szerepel az 1902-es listán./

Az IIB tevékenységében való aktív részételére vet fényt MANDELLO-nak egy SZABÓ Ervinhez írt, 1902. november 26-i keltezésű levele. Ebben mindenekelőtt nyugtázta SZABÓ Ervin első nagyszabású könyvészeti munkájának, "A Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara Könyvtárának katalógusá"-nak kézhez kapott korrektúráját. "Roppantul örülök a decimális rendszer alkalmazásának" – írta, s felszólította SZABÓ Ervint, – aki akkor a MANDELLO szerkesztette Közgazdasági Szemle mellékletéül havonta összeállította a nemzetközi szakirodalom kurrens jegyzékét – hogy a továbbiakban ezt az anyagot is a tizedes osztályozás rendjében közölje. Ugyanebben az írásában MANDELLO tájékoztatta SZABÓ Ervint arról, hogy a brüsszeli Institut már egy esztendővel előbb megbízta GYALUI Farkast, a kolozsvári egyetem kitűnő könyvtárosát a decimális rendszer magyarra való átültetésével, a munka felülbírálására pedig MANDELLO-t kérte fel. GYALUI azonban nem készült el feladatával 1901 végéig /7/.

SZABÓ Ervin 921 oldalra terjedő 1902-ben megjelent kamarai könyvtárkatalógusa újabb határköve lett a dokumentáció hazai és egyetemes történetének. A testes kiadvány bevezetésében SZABÓ Ervin a decimális rendszer fogyatékoságaira is utalt, de kiemelte annak hatalmas gyakorlati előnyeit. A brüsszeli egységesítő törekvés az újkori kultúrhistoria szempontjából jelentős mozgalomnak minősítette, és elsőként adott közre magyar nyelven mutatót a tizedes osztályozási táblázatokról. Ezekben a még alig kidolgozott társadalomtudományi beosztásokat a fentebb említett katalógus anyagának megfelelően differenciálta.

A katalógus nemzetközi jelentőségére mutatott rá MANDELLO a kötetéről írt bírálatában: "SZABÓ Ervin a társadalomtudományok beosztása körül azzal is érdemeket szerzett magának, hogy azt tökéletesítet-

/5/ BALÁZS Sándor: A Nemzetközi Dokumentációs Központ /FID/. Bp. 1961. p. 155.

/6/ REMETE L.: A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár története. Bp. 1961. p. 108; Szabó Ervin és a decimális osztályozás. = Könyvtáros 1968. p. 515.

/7/ Budapesti Párttörténeli Intézet Archivuma. Szabó Ervin Gyűjtemény. Könyvtárosok levelei. Mandello levele.

te, és megelégedéssel halljuk, hogy a brüsszeli nemzetközi intézet e javításokat elfogadja." /8./ Hozzátette, hogy a közgazdasági tudományok osztályozása terén "Magyarországot illeti meg a kezdeményezés érdeme." "A Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara könyvtárának katalógusa" a szaklapokban Európa szerte csaknem osztatlan elismerésben részesült. Erre a tényre a főváros első könyvtárosi állását megpályázó SZABÓ Ervin 1903 decemberében írt önéletrajzában már jogos büszkeséggel hivatkozhatott /9./.

A kamarai katalógusnak és SZABÓ Ervin szakbibliográfiáinak - amelyeket ekkor már szintén decimális rendben közölt a Közgazdasági Szemle - meghatározó szerepük volt abban, hogy az 113 rövidesen őt bízta meg a sorozataiból hiányzó közgazdasági szakirodalom egyetemes bibliográfiájának szerkesztésével. OTLET és LA FONTAINE a közgazdasági bibliográfiával azt a hézagot kívánta betölteni, amely az ígéretesen induló, de megvalósíthatatlannak bizonyuló kísérletük, a Répertoire Bibliographique Universel-e kivitelezésében jelentkezett. Az IIB irányításával az "Egyetemes Bibliográfia" keretében 1895-től több tudományág /zoológia, geográfia, fiziológia stb./ teljességre törekvő könyvészete /"Bibliographia Universalis"/ került már kiadásra különböző helyeken. A társadalomtudományoknak azonban mindeddig nem akadt gazdája. SZABÓ Ervin a legfontosabb külföldi folyóiratok és önálló művek szemmel tartásával szerkesztette a Közgazdasági Szemle említett kurrens szakbibliográfiáit. Olyan nyomon haladt, amely egy ilyen egyetemes közgazdasági repertórium irányába vezetett. Összeállításai tizedes osztályozásra való áttéréssel /1901 közepén/ még inkább alkalmasakká váltak egy nagyobb méretű nemzetközi könyvészet kereteinek kialakításához. 1901 közepén SZABÓ Ervinre nyilván MANDELLO irányította rá az IIB figyelmét.

Néhány legújabbban felszínre bukkant levél segítségével most már rögzíteni tudjuk az IIB és SZABÓ Ervin között kialakult kapcsolat egyes mozzanatait. A leveleket VEZÉR Erzsébet irodalomtörténész kutatta fel /számtalan egyéb témát érintő forrással együtt/ nemrég az USA-ban tett hivatalos tanulmányútján SZABÓ Ervin rokonai, illetve baráti köre leszármazottainál. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárnak ajándékozott dokumentumok /10./ közül az első 1903. június 16-án Brüsszelben kelt Louis MASURE, az IIB titkára aláírásával az IIB levélpapírján. Ebben MASURE SZABÓ Ervin május 27-i levelére reflektálva részletezi a tizedes rendszer 3-as szakát. A következő fennmaradt dokumentumot már OTLET írta SZABÓ Ervinnek 1903. október 22-én /ld. I. sz. ábra/. Nyugtázta benne az elkészült közös kiadványt, a Bibliographia Economica Universalis időközben megjelent és hozzá 150 példányban eljuttatott első, az 1902-es termést felölelő kötetét.

/8./ Közgazdasági Szemle 1903. I. köt. p.156.

/9./ Szabó E. könyvtártudományi cikkei ... 1959. p.37.

/10./ A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Szociológiai Archivumába kerülnek bedolgozásra.

INSTITUT INTERNATIONAL
DE BIBLIOGRAPHIE
BRUXELLES

Bureau de l'Institut: Perfectours et autres les services bibliographiques. Organiser l'enseignement scientifique international dans les diverses bibliothèques. Préparation de l'Institut International de Bibliographie et de l'Institut de l'Université de Bruxelles.

30 OCTOBRE 1903

MONSIEUR ERVIN SZABO
Bibliothécaire de la Chambre de Commerce
et d'Industrie de
BUDAPEST

Nous avons bien reçu les 100 exemplaires de la BIBLIO-
GRAPHIA UNIVERSALIS, 187e année, que vous nous avez
adressés. Nous vous félicitons très vivement de cette publica-
tion qui sera
notre œuvre
biblio-

graphique aux tables spéciales pour chaque bibliographie,
suivant un type uniforme dont nous vous adressons modèle. Nous
faisons aussi imprimer une notice-catalogue très sommaire, con-
cernant l'organisation de l'Institut, ses services, ses publica-
tions. Cette Notice-Catalogue sera faite dans l'esprit de la
publication annexée à la Bibliographie Bibliographique de 1901 (pa-
pier jauffé). Notre Institut supporterait les frais du tirage et
du papier et en ferait l'envoi en temps opportun. Le format serait
conforme à celui de l'Encyclopédie.

Veuillez agréer l'assurance de nos meilleurs sentiments.

SECRETAIRES GENERAL DE L' I. I. B.

*Non paguon, a la present
une note de reconnaissance
ghisels*

l.sz.ábra

Részlet Paul OTLET 1903. október 22-én kelt
Szabó Ervinhez intézett leveléből

"Melegen gratulálunk e kiadványhoz, amely fontos hozzájárulás a mi egész bibliográfiai munkásságunkhoz, és előrelépést jelent a közgazdasági irodalom könyvészetében. Bizonyosak vagyunk benne, hogy a könyv kedvező fogadtatásban részesül a szakközönség körében. A magunk részéről igyekszünk terjeszteni azt" – írta SZABÓ Ervinnek OTLET.

SZABÓ Ervin annak ellenére, hogy – a kamarai katalógushoz hasonlóan – ez az újabb nagy összeállítása, a Bibliographia Economica Universalis is Európa szerte kedvező visszhangot kapott, a továbbiakban fokozatosan visszavonult annak szerkesztésétől. A munkát előbb POLLACSEK Laurával /unokatestvérével, aki akkor a Központi Statisztikai Hivatal könyvtárában dolgozott/ osztotta meg: a sorozat 1903-as kötete még kettőjük neve alatt jelent meg, majd egészen átadta neki a szerkesztést. Az 1904-es kötetben már csak POLLACSEK Laura nevét találjuk, akinek műhelyébe ismét egy frissen előkerült – szintén VEZÉR Erzsébet által amerikai gyűjtéséből most átadott – levélfogalmazvány segítségével pillanthatunk be. A ceruzával papírra vetett írás tartalmából következtethetően OTLET-nek szólt. POLLACSEK Laura fogalmazványában bejelentette OTLET-nek, hogy a Bibliographia Economica Universalis 1905. január-februári számait már összeállította. A levél tehát valószínűleg 1905 tavaszán íródott. A továbbiakban a teljes 1904-es kötet elkészültéről adott hírt és jelezte, hogy várja OTLET /utóbb a kötetben megjelent/ bevezetésének kéziratát,

Budapest és Brüsszel kapcsolataiban azonban 1905 folyamán egy időre megszakadtak. A POLLACSEK Laura által elkezdett Bibliographia Economica Universalis 1905-ös kötetét is más fejezte be és külföldön adták ki, abból 1912-ig még egyetlen példány sem jutott el a Fővárosi Könyvtárba, amint ezt SZABÓ Ervin egy későbbi, OTLET-hoz intézett levéléből tudjuk.

Az együttműködés felújítását 1911-ben SZABÓ Ervin kezdeményezte, mégpedig gyakorlati okokból. 1904-ben került SZABÓ Ervin a Fővárosi Könyvtár élére, amelynek 1911 végén lett igazgatója. A könyvtár központját ez idő alatt az ország, sőt Európa egyik legnagyobb, a brüsszeli Institut Solvay-vel vetekedő, szociológiai gyűjteményévé fejlesztette és annak elavult rendszerét 1911-től gyökeresen újjá akarta szervezni. Az ekkor már 100 000 kötetes anyag szakkatalógusát a tizedes osztályozás alapján kívánta kiépíteni, ám annak 3-as számmal jelzett társadalomtudományi főosztályát csak megfelelő átdolgozás után tartotta alkalmasnak a használatra. Ezért revízió alá vette a rendszert és módosításokat készített elő, viszont méltányolva az IIB egységesítő törekvését, a változtatásokhoz a brüsszelieliek beleegyezését is el akarta nyerni.

Ilyen előzmények után fordult SZABÓ Ervin 1911. július 6-án kelt levelével Paul OTLET-hez /11./, akinek hivatalosan bejelentette szándékát. OTLET eredetiben fennmaradt válasza alig 9 nappal később, 1911.

/11./ A levél fogalmazványa és a továbbiakban idézett archivális anyagok a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár régi irattárában "Szabó Ervin – Paul OTLET levelezés" című dossziében található.

július 15-én íródott. Ebben örömmel nyugtázta, hogy a Fővárosi Könyvtár elvileg a brüsszeli sémát akarja bevezetni, de figyelmeztette SZABÓ Ervint a módosítások problémájára, ilyeneket csak az uralkodó elv, az osztályozás stabilitása és egységes jellegének figyelembevételével és csak indokolt esetben vehetnek tudomásul. Ezek után a tervezett módosítások közlését kérte OTLET.

SZABÓ Ervin kezeirásával /ld. 2.sz. ábra/ maradtak fenn a viszontválasz leglényegesebb részei: a javasolt változtatások. A részint magyarul, részint /a táblázatokban/ franciául papírra vetett 7 lapos anyaghoz idegen írással /feltehetően BRAUN Róbert, illetve DIENES László tettek feljegyzéseket/ SZABÓ Ervin korrekcióival ellátott több francia kísérőlevél-fogalmazványa is fennmaradt. Az első még 1911 nyarán, az utolsó ugyanazon év október 29-én kelteződött. Minden valószínűség szerint az eltelt három hónap alatt többször is felülvizsgálták a javasolt módosításokat.

A fennmaradt dokumentumokból tudjuk, hogy OTLET válasza az előterjesztett változtatásokra sohasem érkezett meg. Miután pedig a Fővárosi Könyvtár tudományos anyagának újra feldolgozása halaszthatatlanná vált, SZABÓ Ervin merész elhatározással kinyomatta az első füzetet, amely a főosztályokat, valamint a rendszer első részeinek tagolását tartalmazta. Ezt elküldte OTLET-nek, de küldött belőle a decimális osztályozás kialakítójának, az amerikai Melvyl DEWEY-nek is.

1912. május 6-án kelt a DEWEY-nek címzett levél fogalmazványa. Ebben emlékeztette DEWEY-t, hogy ő már 1900 körül alkalmazta a tizedes rendszert a kamarai könyvtár raktárában és a könyvtár állományából publikált katalógusban a brüsszeli módosítással. Most azonban a szociológiai jellegű budapesti városi könyvtár anyagának osztályozásához a 3-as, társadalomtudományi szak teljes újrairására kényszerült. Ugyancsak 1912. május 6-i dátummal levelet írt SZABÓ Ervin Paul OTLET-nek is az első nyomtatott táblázatok elkészülésével kapcsolatban. Ebben a kísérőlevelében mély sajnálkozását fejezte ki a kooperációs kapcsolat megszakadásáért, utalva a mellékelt tábláza bevezetőjére is, ahol az IIB-re volt kénytelen hárítani a felelősséget, mivel azon lett volna a válaszolás sora. Ugyanakkor kifejezte reményét, hogy az IIB elfogadja a módosításokat. Keltezés nélkül maradt meg a következő levél fogalmazványa, amelyből kiderül, hogy a május 6-i küldemény és levél is válaszolatlan maradt. "Mégis rászántam magam, hogy ismét írjak, kockáztatva, hogy ezzel kellemetlenkedem, de nagy fontosságot tulajdonítok az IIB-vel való kapcsolatnak, annak, hogy a Fővárosi Könyvtár egy nemzetközi rendszerhez csatlakozzon. Noha a 3-as és 4-es /szociológia és politikai gazdaságtan/ szakok nyomdakészen állnak, elhatároztam, hogy kész vagyok közös megfontolások tárgyává tenni a lehetséges változtatásokat. Természetesen nem úgy, hogy az Intézet minden további nélkül fogadja el a mi változtatásainkat, hanem ez közös megegyezés alapján történjen" – írta SZABÓ Ervin.

1912. május 28-án OTLET 4 oldalas levélben /ld. 3.sz.ábra/ választ adott SZABÓ Ervin levelére. Elismerte, hogy a nyomtatvány megérkezett és gratulált hozzá, kiemelve annak világosságát, könnyű áttekinthetőségét /"claire, complete et facile"/. Ugyanakkor ismét rámutatott a veszélyre, amely a rendszer nemzetközi egységének megbontásával jár;

3

3 Sociologie

30 Théorie générale

- ~~1~~ 1. Thème et l'histoire générale
- 2. Famille et groupement social
- 3. Race, anthropologie politique
- 4. Sociologie des castes
- 5. Sociologie de la science
- 6. Utopie
- 7. Sociologie sociale
- 8. Sociologie

31 Statistique, Démographie

- 2. Démographie
- 3. Recensements

32 Politique

- 1. État
- 2. Théorie de l'état
- 3. Gouvernement
- 4. Colonisation, Algérie
- 5. Colonisation algérienne
- 6. Documents particuliers
- 7. Documents particuliers
- 8. Documents particuliers
- 9. Documents particuliers

33 Recherche sociale

- (0) Généralités de la recherche sociale

331 Recherche sociale (France)

2. ss. 48ra

A 3-as főosztály átdolgozásának javaslata,
Szabó Ervin kézírásával

INSTITUT INTERNATIONAL DE BIBLIOGRAPHIE

BRUXELLES - 1, RUE DU MUSÉE (MUSEUM) - TÉLÉPHONE 1,1.

Organisation.

L'Institut International de Bibliographie est une association internationale d'érudits. — Pour savoir tout de sa composition, voir les articles en français ou en anglais de cette notice.

Rôle de l'Institut.

Participer à toutes les recherches bibliographiques et à leur diffusion. Ordonner et publier les ouvrages de bibliographie de tous les pays. — Établir un index, répertoire de toutes les publications de bibliographie. — Assurer l'unité de langage et de méthode dans les recherches bibliographiques et à leur diffusion. — Assurer la liaison entre les bibliothèques et les chercheurs.

Services d'Information et de Documentation.

REPERTOIRE BIBLIOGRAPHIQUE GÉNÉRAL. — Répertoire, avec la coopération de toutes les bibliothèques. — Ce répertoire sera publié sous forme de volumes. — Il sera de nature internationale.

REPERTOIRE DES BIBLIOTHÈQUES DE DOCUMENTATION. — Répertoire des bibliothèques de documentation. — Ce répertoire sera publié sous forme de volumes. — Il sera de nature internationale.

REPERTOIRE GÉNÉRAL DES BIBLIOTHÈQUES DE BELGIQUE. — Répertoire des bibliothèques de Belgique. — Ce répertoire sera publié sous forme de volumes. — Il sera de nature internationale.

REPERTOIRE GÉNÉRAL DES BIBLIOTHÈQUES DE HONGRIE. — Répertoire des bibliothèques de Hongrie. — Ce répertoire sera publié sous forme de volumes. — Il sera de nature internationale.

Publications.

BIBLIOPHILIA UNIVERSALIS. — Collection de Communications internationales de Bibliographie. Organisme pour la diffusion internationale de la bibliographie.

MANUAL DE BIBLIOPHILIA UNIVERSALIS. — Manuel de Bibliographie internationale. Organisme pour la diffusion internationale de la bibliographie.

MUSEUM DE L'ÉPIQUE. — Musée épique et ses annexes de la Bibliothèque de l'Institut.

REVUE DE BIBLIOPHILIA. — Publication internationale de la bibliographie et de la documentation.

Collaboration.

Personnes désirant participer à l'Institut International de Bibliographie. — Communications et contributions de la bibliographie internationale. — Bibliothèque de l'Institut.

Personnes désirant participer à l'Institut International de Bibliographie. — Communications et contributions de la bibliographie internationale. — Bibliothèque de l'Institut.

Collectives.

Personnes désirant participer à l'Institut International de Bibliographie. — Communications et contributions de la bibliographie internationale. — Bibliothèque de l'Institut.

MONSIEUR SZABÓ

Directeur de la Bibliothèque Municipale
Károly Körút, 28
BUDAPEST IV.

Le 28 mai 1912.

CHER MONSIEUR,

J'ai bien reçu, avec votre lettre, la Classification Deczky
révisée que vous avez fait établir pour la Bibliothèque Municipale
de Budapest. Je vous remercie de cet envoi. Je l'ai examiné avec
toute l'attention qu'un tel travail mérite, mais aussi avec beaucoup
de difficulté, ne connaissant pas le hongrois.

Votre travail mérite tout d'abord des félicitations. Vous
l'avez présenté de manière qui nous paraît claire, complète et facile.
Il sera utile aux travaux bibliographiques en Hongrie; il répandra
aussi d'utiles données sur les desiderata et les possibilités de

vous dites que vous ignorez pourquoi notre correspondance fut sans suite: j'en ignore aussi les raisons. Je vous ai fait savoir qu'eventuellement nous pourrions sur des modifications ou éditions, il était nécessaire de connaître lesquelles. C'est après cette réponse que je n'ai plus eu de vos nouvelles. — Croyez bien que j'aurai toujours grand plaisir et intérêt à entretenir des relations par lettre avec vous et à discuter des questions qui ont une grande importance pour notre Institut.

Je vous prie d'agréer, Cher Monsieur, l'expression de mes sentiments
très bien distingués,

vous plaisez pour apprécier
serais.
la Classification Deczky
de la coopération. L'oeuvre
l'inventaire complet, détaillé

J. SZABÓ

Részlet Paul Otlet 1912. május 28-án kelt
Szabó Ervinhez intézett leveléből

elképzeltet, hogy mindenki a maga elgondolása szerint dolgozzon. Elismerte a DEWEY-féle rendszer hibáit is, de rámutatott, hogy részletmódosítások helyett az egészet kellene átdolgozni. Tájékoztatta SZABÓ-t arról, hogy ilyen nagyszabású munkát már el is kezdték, de még nem jutottak odáig, hogy javaslatukkal előálljanak. "Ez annyit jelent, hogy mi Önnel tartunk, de egyszersmind Ön ellen is vagyunk" - folytatta OTLET, aki levele hátralévő részében SZABÓ Ervin módosított táblázatának néhány következetlenségére is rámutatott, így többek között arra, hogy a földrajzi alosztások átdolgozása során SZABÓ Ervin "olyan számokat juttatott Magyarországnak, amelyeknek gyökere semmiben sem emlékeztet az Osztrák-Magyar Monarchiára" /"Vous attribuez a la Hongrie /28-294/des chiffres dont le radical ne rappelle en rien celui de la monarchie /26"/ Itt megjegyezhetjük: nem kétséges, hogy logikailag ma már egyszerűbb lenne a tízes osztályozási rendszer, ha benne Magyarország földrajzi száma /439/ nem a Németországot jelölő számra /43/ lenne visszavezethető.

OTLET négy nappal később ismét írt SZABÓ Ervinnek, de leveleik keresztezték egymást. "Új indítványa hasznos kooperációhoz vezethet, gondolom, hogy a személyes megbeszélés meghozná gyümölcseit" - írta OTLET 1912. május 30-án.

A következő levélváltásokban tisztázták a találkozás időpontját, amelyet egész pontosan 1912. július 17-én délutánra tudunk rögzíteni, mégpedig SZABÓ Ervinnek másnap édesanyjához Brüsszélből küldött levele alapján /12./. A brüsszeli megbeszélésen Henri LA FONTAINE, az IIB másik alapítója és vezetője is jelen volt.

A tárgyalásról és annak eredményéről a Fővárosi Könyvtár nyomtatott Értesítője is hírt adott: "Újra kezdtük az érintkezést a brüsszeli Institut-val és előzetes levelezés útján SZABÓ Ervin könyvtárigazgató személyesen kereste fel az IIB vezetőségét, hogy a módosításokat az Intézettel egyetértésben állapítsuk meg. Az Intézet részéről Paul OTLET és Henri LA FONTAINE urak vettek részt a tárgyalásokon. Sikerült is megállapodásra jutni a módosítás fő elveire vonatkozóan, és felkérték SZABÓ Ervint, hogy a hibák kiigazítására, valamint a társadalomtudományok átdolgozására vonatkozóan tegye meg részletes javaslatait.

E megállapodások sokkal fontosabb jellegűek, mint ahogy az az első pillanatra látszik, mert nemcsak az Institut emberei, de tőlük sokkal távolabb álló, a DEWEY rendszert változtatás nélkül elfogadó intézmény is, mint amilyen az OSTWALD professzor által alapított Die Brücke, hallani sem akartak arról, hogy az eredetileg kiadott rendszeren bármit változtassanak, ők jóhiszeműleg inkább azzal vélték szolgálni a bibliográfia nemzetköziségének ügyét, hogy ingadozás nélkül lekötik magukat a rendszer változatlansága mellé, holott elterjedésének éppen hibái állnak útjában." /13./

/12./ REMETE László: Ismeretlen Szabó Ervin dokumentumok. = Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Évkönyve 1970-1971. p.69. és klny.

/13./ Fővárosi Könyvtár Értesítője 1912. p.150.

A levelezés Budapesten feltalálható, 1913 tavaszáig terjedő részei alapján tisztázni tudjuk, hogy a 3-as főszak, a 30-as és 31-es alosztályok átdolgozásában közös megegyezésre jutottak. Egy másik iratcsomóból /14./ megtudjuk, hogy SZABÓ Ervin az ETO elfogadásának eszméjével W. OSTWALD-ot és híveit is megbarátkoztatta, és azok a zenére vonatkozó alosztály általuk kidolgozott táblázatait elküldték felülbírálatra hozzá. SZABÓ Ervin a fordulatról OTLET-t is értesítette, amit az 1912. szeptember 24-i levelében örömmel vett tudomásul. A kooperáció folytatásáról nem állnak rendelkezésre adatok.

A kép teljessége végett azonban utalni kell arra, hogy a Fővárosi Könyvtár központja, bár 1912 tavaszán nyomtatásban is közreadta a brüsszeli sémától lényegesen eltérő módosításaival a rendszer 0-ás, 1-es és 2-es osztályait, az 1912 júliusában felújított kapcsolat után azt gyakorlatilag nem alkalmazta. Figyelemre méltó változtatást csupán egyetlen alosztálynál hajtott végre, amikor a közgazdaságtant a 33-as helyett a 38-as jelzettel látta el. Erre azért is érdemes emlékeztetni, mert az 1912-es gyökeresen átdolgozott és publikált részletek alapján még magyar szerzők is olyan színezetben tüntették fel a Fővárosi Könyvtárat, mint amely az egyetemes tizedes osztályozás fejlesztésében és propagálásában eleinte ugyan érdemeket szerzett, de azután SZABÓ Ervin szándéka szerint hátat fordított volna az ETO-nak. Ilyen félreértésekkel még a külföldi szaksajtóban is találkoztunk /15./.

Önálló tanulmányt igényelne annak pontos megállapítása, hogy a SZABÓ Ervin által először 1902-es és 1903-as nagy könyvészeti munkáiban alkalmazott, majd a Brüsszellel 1912 nyarán kezdett tárgyalások nyomán az ETO 3-as szakjának módosításaiból mely részek terjedtek el a földkerekségen. Ennek vizsgálatához talán segítséget fog nyújtani a Brüsszelben most felfedezett archívumi anyag is, amelynek Budapestre juttatását e cikk írása közben helyezte kilátásba Marc SPEILER.

/14./ Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár régi irattár. Szabó E. – Ostwald és Bühner levelezés.

/15./ Ld. a Biblos 1962.évf. 2.sz.-ban CSAPODI Csaba cikkét.